

Käbir dindarlaryň jedelli sözleri

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Nukdaýnazar, Sözler

написано kitapcy | 23 январа, 2025

Käbir dindarlaryň jedelli sözleri KÄBIR DINDARLARYŇ JEDELLI SÖZLERI

Käbir dindar wekilleriň sosial mediýada gowur turzan “Ahyret ynanjy bolmadyk adamdan islendik erbetlige garaşybermelidir” jümlesi barada birnäçe hususyň üstünde durup geçmek isleýärim. Käşgä, taryhy tejribe bu aýdylanlary tassyklaýan bolsa bolmaýarmy. Gaýtam tersine, adaty ýagdaýlarda edip bolmajak erbetliklerem Taňrynyň adyna perdelenip edildi we mundan beýlägem ediljege meňzeýär. Ýüzlerçe ýyl dowam eden haçly ýörişleri gurnan aňýetiň astky böleginde öldüren pidasyny dowzaha ugradýandyryn öýden ahyret ynanjy ýokmy näme? ABŞ başlyklaýyn, Günbatar ýurtlarynyň eksplutatirleýän ýurtlaryna edýän zorluk-sütemlerine dini garaýyşlardan aýry baha bermek mümkinmi?

«Allahü ekber» nedasy bilen kelle goparýan, adamlary diriligine otlaýan, kiçijik gyzjagazlary bazara çykaryp satýan aňýet ahyret ynanjyny götermeýärmí? «Meniň mezhebime uýanok, meniň bilen pikirdeş däl, meniň ynanýan zadyma ynananok, meniň ýaly geýnenok» diýip “öldürilmesi wajyp” fetwalary çykaranlar ahyrete ynanmaýarmy? Diýjek bolýanym, ýönekeý raýatlardan şular ýaly zalym we ganhor kişileriň çykmagynyň düýbündäki tutaryklaram ahyret dälmi? Çünki olar edýän gabahatlygy bilen jennete gitjegine ynandyrylýar. Olar «Taňrynyň adyna» diýlende özlerini düýbünden başga merbebä göterýärler we “Alla üçin öldürdim!” diýip bilýärler.

• ULAMALARA KIÇIJIK MASLAHATYM

Asyl sorag şu bolmaly we ulamalar hut şu gurşawda täze uslyby ýola goýmaly: Taňrynyň bar durmuşynda bolmaly däl zatlar näme sebäpli bar? Elbetde, bu zatlaryň Taňrynyň barlygyna dahyly ýok, gaýtam Taňrynyň barlygyny ýoýýar. Ulamalar muny belent ses we tutanýerlilik bilen dilllenmeli. Dine ynanýanlaram, ynanmaýanlaram indi her bir meselede Taňrynyň iň gowy ýoýulýan obýektdigini görmän, bilmän duranoklar. Allanyň adyna perdelenip, ýönekeý wagtda edip bolmajak, adamkärçilikli we wyždan nukdaýnazaryndan kabul edip bolmajak işler edilýär. Ýogsam bolmasa, üç diniňem umumy şygary şudur: “Allanyň adyny biderek ýere agzama!” Diýjek bolýanym, dünýäde azyndan iki kişiden biriniň ahyret ynanjynyň bardygyna görä, bolup-geçýän zatlar ýokarda aýdylanlary tassyklamaýar. Elbetde, ahyret ynanjy adamy erbetlikden saklamaly, iman muny talap edýär. Emma bütindünýä kartinasy düýbünden başga hili, nebsiň agyrýar...

• YNANMAÝANY-DA ÖZ IÇINE GURŞAP ALÝAN DIL

Ikinji tarapdan, ulamalaryň öňe çykarmagy hökmany düşüňjeleriniň biri-de akyl-paýhas we wyždandyr. Yslamyň külli adamzada (ynanýanlardan daşgaryn) gönükdirilen ýüzlenmeleri az däl. Gurhan aslynda adamlaryň akyl-paýhas we wyždan esasynda durmuşy ýöretmän, çagyryşlara gulak asman biri-birleri bilen özara oňsuzlyk döredýändikleri üçin ylahy kitaplaryň ugradylandygyny ýaňzydýar (Bakara/213). Ýagny, ýaradylyşda akyl-paýhas we wyždan birinji orunda goýulýar. Bu dine ynanýan-u-ynanmaýan herkese degişlidir. Adatça, wahyý mejburylyk däl, lutufdyr. Adama jogapkärçilik ýükleýänem akyldyr. Şafylar hernaçe «wahyý mejburylykdyr we jogapkärçiligi wahyý ýükleýär» diýse-de, mutezililer we maturidiler «akyl-paýhas we wyždan mejburylykdyr, jogapkärçiligi akyl ýükleýär, wahyý däl» diýip, akyl-paýhasyň dogryny we ýalňyşy seljermede esasy zatdygyna ünsi çekýärler. Bu – dini taýdan düşünme biçüwinde uly öwrülişik sepgididir. Diýmek, dini taglymlaryň şeýlekin ýoýulyp, pese düşen döwründe

ulamalaryň ynandyryjy bolmagy üçin hakykatçyllyk gurşawynda geçmişe we gelejege üns berýän, akyl-paýhasy we wyždany öňe çykarýan täze din diline talaş etmegi zerur.

Aýşe SUJU.

«SÖZCÜ» gazetini, 26.10.2020 ý.

Terjime eden: Guwanç MÄMILIÝEW. Edebi makalalar